

**Inventeringen av barbastell
(*Barbastella barbastellus*)
2004 i Sverige**

**Rapport 2004-12-14 till Naturvårdsverket
(Dnr 301-930-04)**

**Ingemar Ahlén
Institutionen för naturvårdsbiologi, SLU
Box 7002, 750 07 Uppsala**

Inventeringen av barbastell (*Barbastella barbastellus*) 2004 i Sverige

Rapport 2004-12-14 till Naturvårdsverket (Dnr 301-930-04)

Ingemar Ahlén

Institutionen för naturvårdsbiologi, SLU
Box 7002, 750 07 Uppsala

Inledning

Inventeringarna av fladdermöss som pågått sedan 1999 i fem län (H, E, F, G, O) har omfattat alla arter. Ordningsföljden för genomförandet har dock skett genom att med förtur undersöka de trakter som förväntats kunna hysa barbastell. Resultatet hittills är att barbastellens viktigaste kärnområde i norra Småland och sydligaste Östergötland kartlagts och avgränsats, samt att ytterligare några små förekomster påvisats i några andra delar av Småland och i östligaste Västergötland. Ytterligare fynd har också gjorts i södra Skåne. När inventeringarna genomförts enligt planeringen får vi en mycket bra bild av hela fladdermusfaunan i en betydande del av Sydsverige och alla små populationer av barbastell bör vara hittade och avgränsade. Det är avsikten att ett åtgärdsprogram för barbastell skall upprättas under 2006. Därigenom bör man på ett effektivare sätt kunna säkerställa artens överlevnad.

Vid några kolonier av barbastell har jag under flera år studerat artens jaktmetoder och sätt att använda olika biotoper i omgivningarna. Under 2003 gjordes dessutom en undersökning med radiopejling av barbasteller vid en koloni i norra Småland för att få kunskaper om hur de jagar i omgivningarna. Förhoppningen är att kunna upprepa en sådan undersökning under 2005 vid en koloni i den andra huvudtypen av landskap som arten finns i, nämligen herrgårdar och slott med stora bestånd av grova lövträd. Först då får vi en mer fullständig bild av vilka biotoper som är de viktigaste för arten.

I samband med inventeringarna har det varit mitt åtagande att tillsammans med länsstyrelserna diskutera planering, val av områden, hålla kontakt med inventerarna, i vissa fall delta i arbetet, att snarast möjligt besöka platser där fynd (eller misstankar om fynd) gjorts, ge hjälp med artbestämning på platsen eller i efterhand genom analys av gjorda inspelningar. Jag har så snart det varit möjligt besökt alla lokaler där barbastell observerats, och har då försökt få en uppfattning om platsen hyser någon koloni eller om det bara är en födosöksbiotop med en okänd koloni någonstans i närheten. Områdena har dokumenterats med fotografering, förekomst av biotoper, markanvändning, landskapstyp m.m. och i åtskilliga fall även kontakter med markägare och boende i områdena.

Bakgrund och resultat 1999 - 2003

Bakgrunden till projektet, hur inventeringen arbetat, metoder, artbestämningsproblem och resultaten under åren 1999 – 2003 redovisas utförligt i rapporten från 2003. Jag får därför hänvisa till den (finns som pdf-fil). I det följande diskuteras endast resultat och slutsatser från 2004.

Resultat 2004

Under 2004 gjordes inventeringar i Östergötland, Västergötland och i de tre Smålandslänen. I Östergötland gjordes insatser norr om Östgötaslätten, men inga observationer av barbastell gjordes. Nordgränsen för arten verkar alltså i dag gå genom sydligaste delen av landskapet. I Jönköpings län hittades ingen ytterligare lokal, men några platser där arten påvisades tidigare är kontrollerades. I Kalmar län hittades en ny lokal söder om de tidigare kända i de kustnära

områdena norr om Kalmar. En lokal där ett exemplar av barbastell observerades 2003 visade sig under 2004 hysa ett betydande antal exemplar, alltså klar indikation på en stor koloni. I Kronobergs län undersöktes förra året områden i norr som gränsar till Värnamos barbastell-förekomster. I år fortsattes inventeringen söder och väster ut, bl. a. vid de stora sjöarna norr och väster om Ljungby. Inte heller i år anträffades barbastell, varför det verkar som om populationen i Värnamo kommun inte fortsätter söderut över länsgränsen. I Västergötland inventerades områden från Herrljunga till Alingsås. Det verkar som om barbastellen helt saknas där.

Vid granskning av äldre ljudband hittade jag en helt perfekt inspelning från 1993 med en barbastell från Kåsehuvud vid Skåne sydkust. När inspelningen gjordes hörde jag den inte och det dröjde alltså till 2004 innan jag fick anledning att granska ljuden från platsen. Det har nu blivit allt fler observationer från södra Skåne som möjligen kan tolkas som att det trots allt kan finnas kvar en liten population där nere.

Även om årets inventeringar gav flera negativa resultat med avseende på barbastell är detta ändå värdefullt eftersom vi nu har utökat kunskaperna om hur några av de små populationerna är geografiskt avgränsade.

Slutsatser inför fortsättningen 2005

Kalmar län kommer under 2005 att kunna avsluta sin inventering med de två återstående kommunerna längst i söder. Kronobergs län har hittills endast nya data områden i norr och väster. Därför är det med hänsyn till barbastellen angeläget att under 2005 ta ett urval områden längre söderut i länet. Jönköpings län behöver komplettera inventeringen eftersom det finns vita fläckar i västligaste delen av länet och i trakten av Sävsjö. Vidare är ett samarbete med Hallands län aktuellt för att försöka undersöka Hyltebruks kommun, en del av Småland som hör till Hallands län. I Västergötland borde de sydligaste delarna nu tas med förtur eftersom de nästan gränsar till områden i Småland som hyser barbastell. Även områdena kring fyndplatsen i Ale kommun borde undersökas.

Något om övriga fladdermusfynd under 2004

Pipistrell (*Pipistrellus pipistrellus*). På den plats där pipistrell observerades i slutet av säsongen 2003 kunde jag vid ett flertal besök bekräfta förekomsten av arten och så småningom lokalisera en koloni. Kolonin fanns i en gammal mejeribygnad som gjorts om till bostadshus. Från ett hål nära gaveln på huset flög det ut minst 25 pipistreller som sedan jagade bland lövträden i närheten. Fyndet har beskrivits av Ahlén, Bach & Johansson (2004). Ett faktablad om skillnader mellan de tre svenska *Pipistrellus*-arterna av Ahlén & Baagøe (2004) finns tillsammans med artikeln.

En pipistrell upptäcktes och spelades in när den jagade insekter i en svärm dvärgfladdermöss över en vik i den översvämmade Vidöstern. Fyndet som var det första i Kronobergs län gjordes av Johan Ahlén och Oskar Kullingsjö.

Sydfladdermus (*Eptesicus serotinus*). På en plats i Kalmar län kunde jag konstatera att sydfladdermus förekom och jagade under hela säsongen 2004. Någon tid att leta efter en eventuell koloni fanns inte. Vid besök på Torhamns udde den 26 augusti fann jag en sydfladdermus som flög runt i ett stort område. Det var första fyndet av arten i Blekinge.

Leislers fladdermus (*Nyctalus leisleri*). Några svaga bakgrundsljud i en bandinspelning av en *Myotis* såg misstänkta ut varför jag hörde med Thomas Johansson och Lothar Bach om de hade något mer inspelat. Resultatet blev tre filer som innehöll olika långa fragment av en fladdermus som passerade på avstånd. Man hade lagt märke till att det var något, men lämnade den

obestämd. Jag kunde under flera dagars arbete analysera och mäta varje puls, mäta intervalllängderna för relativt många pulser och sedan konstatera med referensinspelningar att det inte kunde vara något annat än leislers fladdermus *Nyctalus leisleri*. Det är landets sjätte säkra fynd, det första i Småland och även det första sommarfyndet i Sverige. Observationen är betydelsefull eftersom det bekräftar att den mycket väl kan finnas i landet, inte bara som genomflyttare utan kanske även med en fast förekomst sommartid. Det finns ett antal äldre misstänkta observationer av arten, d.v.s. från den tiden då vi var osäkra på artbestämningen. Nu har vi dock en säker metod vilket betyder att nya fynd kanske kommer att göras oftare och att vi även kan finna den på äldre bandinspelningar.

Trollfladdermus (*Pipistrellus nathusii*). Det första fyndet av trollfladdermus i Östergötland kom först 2004 och på ett ganska oväntat ställe. John Askling och Håkan Ignell visade mig platsen och vi kunde då konstatera att det var relativt många individer, med största sannolikhet från en koloni. Det var i en fin biotop med en stor gård, ett litet vattendrag, beteshagar och gott om höga lövträd och allt detta som en ö i ett ganska monotont barrskogslandskap i norra Östergötland.

Referenser med uppgifter om barbastell

- Ahlén, I. 1997a. Migratory behaviour of bats at south Swedish coasts. Zeitschrift für Säugetierkunde 62:375-380.
- Ahlén, I. 1997b. Ölands fladdermusfauna. Länsstyrelsen Kalmar län, Meddelanden 1997:7. Kalmar. 26 pp.
- Ahlén, I. 1998. Gotlands fladdermusfauna 1997. Länsstyrelsen i Gotlands län. Livsmiljöenheten - rapport nr 4 1998.
- Ahlén, I. 2003. Inventeringen av barbastell (*Barbastella barbastellus*) 1999 – 2003 i Sverige. Rapport 2003-12-01 till Naturvårdsverket (Dnr 409-1092-03).
- Ahlén, I. 2004a. Fladdermusfaunan i Sverige. Arternas utbredning och status. Kunskapsläget 2004. Fauna och Flora 99:2:2-11. [Summary: The Bat fauna of Sweden. Present knowledge of distribution and status.]
- Ahlén, I. 2004b. Heterodyne and time expansion methods for identification of bats in the field and through sound analysis. Pp 72-79 in: Brigham, R.M., Kalko, E.K.V., Jones, G., Parsons, S., Limpens, H.J.G.A. (Eds.). Bat Echolocation Research — tools, techniques, and analysis. Bat Conservation International, Austin, Texas, April 2002.
- Ahlén, I. & Baagøe, H. J. 1999. Use of ultrasound detectors for bat studies in Europe - experiences from field identification, surveys and monitoring. Acta Chiropterologica 1:137-150.
- Ahlén, I. & Gerell, R. 1990. Distribution and status of bats in Sweden. European Bat Research 1987. V. Hanak, I. Horacek, J. Gaisler (eds.). Charles University Press. Praha. Pp. 319-325.
- Ahlén, I. & Tjernberg, M. (red.) 1996. Rödlistade ryggradsdjur i Sverige - Artfakta. ArtDatabanken, Uppsala. 335 pp. Sid 255 artfaktablad om barbastell.
- Baillie, J. & Groombridge, B. (eds). 1996. 1996 IUCN Red List of Threatened Animals. IUCN, Gland, Switzerland.
- Denzinger, A., Siemers, B. M., Schaub, A., & Schnitzler, H.-U. 2001. Echolocation by the barbastelle bat, *Barbastella barbastellus*. Journal of Comparative Physiology 187: 521-528.
- Eriksson, A. 2004. Habitat selection in a colony of *Barbastella barbastellus* in south Sweden. Examensarbete i ämnet naturvårdsbiologi 20 poäng. Inst. för naturvårdsbiologi, SLU, Uppsala, Nr 125.
- Gärdenfors, U. (red.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken, Uppsala.
- Retzius, A. J. 1800. Faunae Suecicae. Leipzig.
- Rydell, J. 1983. Övervintrande bredörad fladdermus, *Barbastella barbastellus* Schreber 1774, i Västergötland. Fauna och Flora 78: 69-70.
- Rydell, J. & Bogdanowicz, W. 1997. *Barbastella barbastellus*. Mammalian Species No. 557, pp. 1-8.
- Rydell, J., Natuschke, G., Theiler, A., & Zingg, P. E. 1996. Food habits of the barbastelle bat *Barbastella barbastellus*. Ecography 19:62-66.
- Samuelsson, G. 1954. Kristinehamnstrakten. Sid. 243-252 i: Nils. H. Magnusson & Kai Curry-Lindahl (red.). Svensk Natur, Stockholm.
- Sierro, A. 1999. Habitat selection by barbastelle bats (*Barbastella barbastellus*) in the Swiss Alps (Valais). Journal of Zoology, London 248:429-432.
- Sierro, A. & Arlettaz, R. 1997. Barbastelle bats (*Barbastella* spp) specialize in the predation of moths: implications for foraging tactics and conservation. Acta Oecologica 18:91-106.
- Themenheft "Zur Situation der Mopsfledermaus in Europa". 2003. Nyctalus, Neue Folge 8:507-712.

- Welander, E. 1916. Barbastellen - *Barbastella barbastellus* - funnen i sydligaste Östergötland. Fauna och Flora 11: 144.
- Welander, E. 1929. Barbastellen, *Barbastella barbastellus* Schreber, återfunnen i södra Östergötland. Fauna och Flora 24: 184-186.
- Welander, E. 1950. Småländska smådäggdjur. sid 119-126 i: Natur i Småland. (J. A. Eklundh & K. Curry-Lindahl, red.). Svensk Natur, Stockholm.
- Wikström, J. E. 1840. Stockholms flora. Stockholm.

Tabell 1. Antal fyndlokaler för barbastell i Sverige under perioden 1978 - 2004. Fördelning på landskap, län och EUs regioner.

Landskap	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Skåne	11	6	17
Blekinge	1	-	1
Halland	-	1	1
Öland	4	-	4
Gotland	3	-	3
Småland	52	1	53
Västergötland	3	1	4
Östergötland	9	-	9
S:a	83	9	92

Län	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Skåne (M)	11	6	17
Blekinge (K)	1	-	1
Halland (N)	-	1	1
Kronoberg (G)	1	-	1
Kalmar (H)	36	1	37
Gotland (I)	3	-	3
Jönköping (F)	19	-	19
Östergötland (E)	9	-	9
Västergötland (O)	3	1	4
S:a	83	9	92

EUs regioner	Sommar (aktiva)	Vinter (hibernerande)	S:a
Kontinental region	13	7	20
Boreal region	70	2	72
S:a	83	9	92

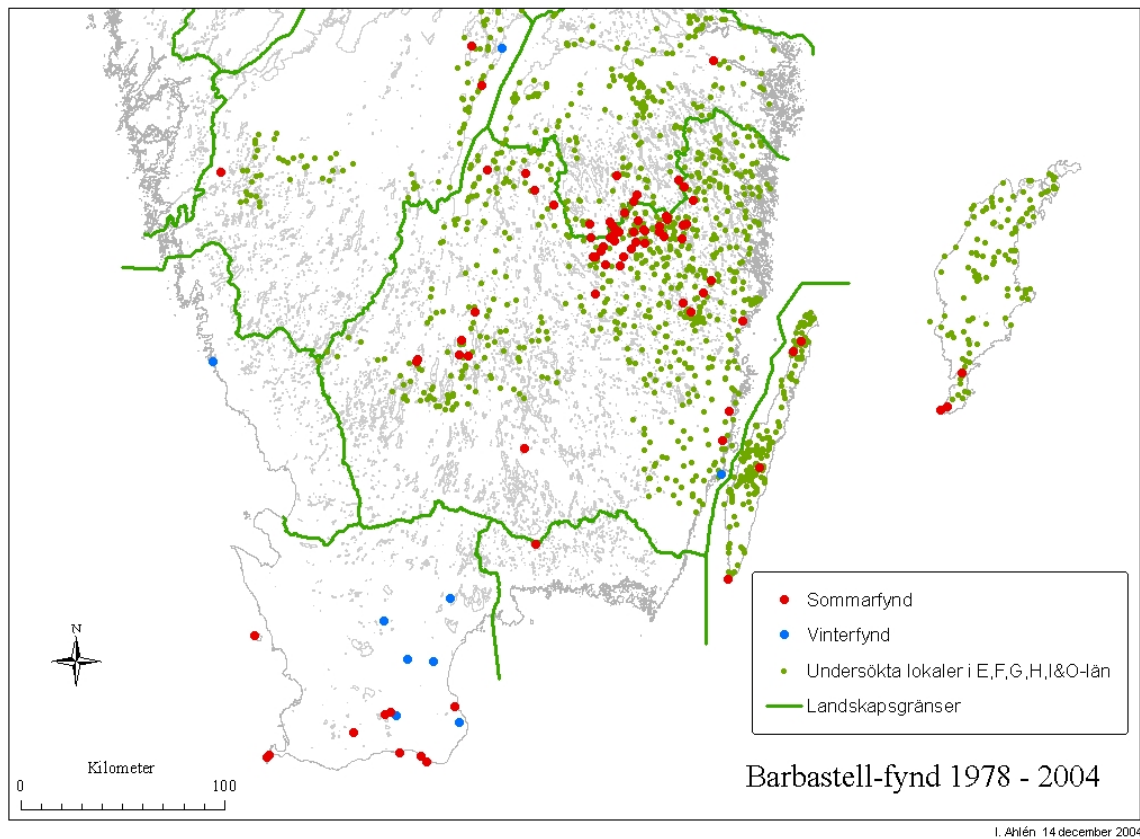

Fig. 1. Undersökta lokaler i fem län och fyndlokaler för barbastell i Sverige 1978 – 2004

Fig. 2. Fyndlokaler 1800 – 1954 för barbastell.

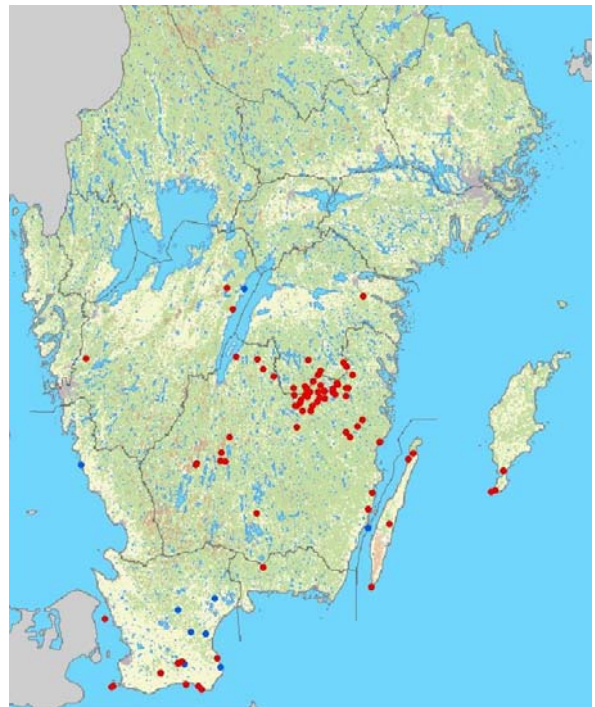

Fig. 3. Fyndlokaler 1978 – 2004 för barbastell.
Röda prickar = sommarfynd
Blåa prickar = vinterfynd